

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 май 2018 година *

„Преюдициално запитване — Директива 2004/18/ЕО — Процедури за възлагане на обществени поръчки за строителство, доставки и услуги — Свързаност между оференти, които представят отделни оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка — Задължения на оферентите, възлагащия орган и националната юрисдикция“

По дело C-531/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд на Литва) с акт от 11 октомври 2016 г., постъпил в Съда на 18 октомври 2016 г., в рамките на производство по дело

Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras,

„Ecoservice projektai“ UAB, по-рано „Specializuotas transportas“ UAB,

встъпили страни:

„ASV Vilnius“ UAB,

„Švarinta“ UAB,

„Specialus autotransportas“ UAB,

„Ecoservice“ UAB,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: Т. von Danwitz, председател на състава, С. Vajda, Е. Juhász (докладчик), К. Jürimäe и С. Lycourgos, съдии,

генерален адвокат: М. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: А. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras, от L. Songaila, advokatas,
- за „Ecoservice projektai“ UAB, от J. Elzbergas, advokatas, подпомаган от V. Mitrauskas,

* Език на производството: литовски.

- за „VSA Vilnius“ UAB, от D. Krukoniš, advokatas,
- за „Švarinta“ UAB, от K. Smaliukas, advokatas,
- за литовското правителство, от D. Kriaučiūnas, G. Taluntytė и R. Butvydytė, в качеството на представители,
- за чешкото правителство, от M. Smolek, T. Müller и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от A. Tokár и A. Steiblytė, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 22 ноември 2017 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 45 ДФЕС, 56 ДФЕС и 101 ДФЕС, член 2 от Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки (ОВ L 134, 2004 г., стр. 114; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 116) и член 1, параграф 1, трета алинея и член 2, параграф 1, буква б) от Директива 89/665/ЕИО на Съвета от 21 декември 1989 година относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби, отнасящи се до прилагането на производства по обжалване при възлагането на обществени поръчки за доставки и за строителство (ОВ L 395, 1989 г., стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 237), изменена с Директива 2007/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2007 г. (ОВ L 335, 2007 г., стр. 31) (наричана по-нататък „Директива 89/665“).
- 2 Запитването е отправено във връзка със спор между „VSA Vilnius“ UAB и Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras (Център за управление на отпадъците за региона на Шяуляй, Литва) относно възлагане от последния на обществена поръчка за услуги по събирането на битовите отпадъци в община Шяуляй и извозването им до мястото на преработването им.

Правна уредба

Директива 89/665

- 3 Член 1, параграф 1, трета алинея от Директива 89/665 предвижда:

„Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да осигурят, че по отношение на обществените поръчки, попадащи в приложното поле на Директива 2004/18/ЕО, решения, взети от възлагащите органи, могат да бъдат ефективно преразглеждани, и по-специално възможно най-бързо в съответствие с условията, предвидени в членове 2—2е от настоящата директива, на основание, че тези решения са нарушили правото [на Съюза] в областта на обществените поръчки или националните норми, транспониращи това право“.

4 Член 2, параграф 1, буква б) от посочената директива гласи:

„Държавите членки гарантират, че мерките, приети относно процедурите за преразглеждане, уточнени в член 1, включват правомощия, които да позволяват:

[...]

б) да се отменят или да се осигури отмяната на решения, взети неправомерно, включително премахването на дискриминационните технически, икономически или финансови спецификации в поканата за представяне на оферти, в документите за възлагането на поръчката или във всеки друг документ, свързан с процедурата за възлагане на поръчката;

[...]“.

Директива 2004/18

5 Член 2 от Директива 2004/18 гласи:

„Възлагащите органи третираат икономическите оператори равнопоставено, недискриминационно и действат по прозрачен начин“.

6 Член 45, параграф 2 от посочената директива предвижда:

„Всеки икономически оператор може да бъде изключен от участие в процедура за възлагане на поръчка, когато този икономически оператор:

- а) е в несъстоятелност или е в ликвидация, когато неговата дейност се управлява от съда, когато е сключил споразумение с кредитори, когато е преустановил дейността си или се намира в аналогична ситуация, произтичаща от подобна процедура съгласно националните закони и подзаконови актове;
- б) е в производство по обявяване в несъстоятелност, производство за налагане на принудителна ликвидация или за управление на неговата дейност от съда, или е в процес на сключване на споразумение с кредитори или е обект на подобно производство съгласно националните закони и подзаконови актове;
- в) е осъден със съдебно решение, което има сила на пресъдено нещо съгласно правните норми на страната и с което се установява правонарушение, свързано с професионалното му поведение;
- г) е виновен за сериозно професионално нарушение, доказано с всяко средство, с което могат да си послужат възлагащите органи;
- д) не е изпълнил задълженията си, свързани с плащането на вноски за социалното осигуряване, съгласно правните норми на страната, в която той е установен или съгласно тези на страната на възлагащия орган;
- е) не е изпълнил задълженията си, свързани с плащането на данъци, съгласно правните норми на страната, в която той е установен или съгласно тези на страната на възлагащия орган;
- ж) е виновен за сериозно по своя характер даване на невярна информация, изисквана по настоящия раздел, или не е предоставил изискваната информация“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 7 На 9 юли 2015 г. Центърът за управление на отпадъците за региона на Шяуляй публикува покана за подаване на оферти в открита процедура за възлагане на обществена поръчка с предмет услуги по събирането на битовите отпадъци в община Шяуляй и по извозването им до мястото на преработването им.
- 8 Оферти подават четирима оференти, а именно „Specializuotas transportas“ UAB (наричан по-нататък „оферент Б“), „Ekonomovus“ UAB, „Specialus autotransportas“ UAB (наричан по-нататък „оферент А“) и обединение на икономическите оператори VSA Vilnius и „Švarinta“ UAB.
- 9 Оферентите А и Б са дъщерни дружества на дружеството „Ecoservice“ UAB, което притежава съответно 100 % и 98,12 % от техния капитал. Управителните съвети на оферентите А и Б се състоят от едни и същи физически лица.
- 10 Националното законодателство, приложимо към момента на публикуване на поканата за подаване на оферти, не предвижда изрично задължение за оферента да декларира евентуална свързаност с други участващи в същата процедура икономически оператори, нито предвижда задължение за възлагащия орган да проверява, преценява или взема предвид това обстоятелство в процеса на вземане на решения. Спецификацията също не налага такива задължения.
- 11 Оферент Б обаче по собствена инициатива подава клетвена декларация, че участва в процедурата за възлагане на обществената поръчка самостоятелно и независимо от всеки друг евентуално свързан с него икономически оператор, и иска от възлагащия орган да счита за негов конкурент всеки друг икономически оператор. Освен това оферент Б поема задължение при поискване от страна на възлагащия орган да представи списък на свързаните с него икономически оператори.
- 12 На 24 септември 2015 г. възлагащият орган отхвърля офертата на оферент А с мотива, че двигателите на две от превозните средства за събиране на битови отпадъци не отговарят на изисквания стандарт за качество. Оферент А не оспорва това решение.
- 13 На 22 октомври 2015 г. възлагащият орган уведомява оферентите за класирането на офертите и за възлагането на поръчката на оферент Б.
- 14 VSA Vilnius, което е класирано непосредствено след оферент Б, подава жалба до възлагащия орган, в която твърди, че офертите на оферентите не са оценени правилно и че са нарушени принципите на равно третиране и на прозрачност. Споменатото дружество твърди, че оферентите А и Б са действали като група от свързани дружества, че офертите им представляват варианти една на друга и че тъй като поканата за подаване на оферти забранява подаването на варианти, офертите им е трябвало да бъдат отхвърлени от възлагащия орган.
- 15 След като възлагащият орган отказва да уважи жалбата му, VSA Vilnius подава нова жалба пред Šiaulių apygardos teismas (Окръжен съд Шяуляй, Литва). С решение от 18 януари 2016 г. тази юрисдикция отменя решенията на възлагащия орган за класиране на офертите и за възлагане на поръчката на оферент Б. На 5 април 2016 г. Lietuvos apeliacinis teismas (Апелативен съд, Литва) потвърждава това решение.
- 16 Споменатите първоинстанционен и въззивен съд приемат, че възлагащият орган, въпреки че е уведомен за свързаността на оферентите А и Б, не предприема нищо, за да установи дали тази свързаност влияе върху реалната конкуренция между оферентите. Независимо че националното законодателство не им налага такова задължение, оферентите А и Б, щом като всеки от тях

знае за участието на другия в процедурата за възлагане на обществената поръчка, трябва да декларират свързаността си пред възлагащия орган. Подадената от оферент Б клетвена декларация не е достатъчна, за да се приеме, че посоченото задължение е изпълнено.

- 17 Впоследствие VSA Vilnius и оферент Б сезират запитващата юрисдикция.
- 18 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд, Литва) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли свободното движение на хора и услуги, уредено съответно в членове 45 ДФЕС и 56 ДФЕС, принципите на равно третиране на оферентите и на прозрачност, уредени в член 2 от Директива 2004/18, и произтичащият от тях принцип на свободна и лоялна конкуренция между икономическите оператори (разглеждани заедно или поотделно, но без ограничаване до тези разпоредби) да се разбират и тълкуват в смисъл, че:

ако свързани оференти, чиито икономически, управленски, финансови или други връзки могат да породят съмнение относно тяхната независимост и защитата на поверителната информация и/или могат да създадат (потенциални) предпоставки за получаване на предимство пред други оференти, са решили да подадат отделни (независими) оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, те са длъжни при всички случаи да оповестят тези връзки пред възлагащия орган дори ако той не е отправил отделно искане към тях, независимо дали националните правни норми в областта на процедурите по възлагане на обществените поръчки предвиждат такова задължение?

2) Ако отговорът на първия въпрос:

- а) е утвърдителен (т.е. оферентите трябва при всички случаи да разкрият връзките помежду си пред възлагащия орган), може ли да се счита, че в такъв случай неизпълнението на това задължение или некоректното му изпълнение е достатъчно основание възлагащият или упражняващият контрол орган (съд) да приеме, че свързаните оференти, които са подали отделни оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, в действителност не се конкурират (а симулират конкуренция)?
- б) е отрицателен (т.е. оферентите нямат допълнително задължение — което не е предвидено в законодателството или в условията на процедурата — да оповестят връзките помежду си), трябва ли в такъв случай възлагащият орган да поеме риска от участие на свързани икономически оператори с произтичащите от това последици, ако не е посочил в документацията за обществената поръчка, че оферентите имат такова задължение за оповестяване?

3) Независимо от отговора на първия въпрос и с оглед на решение от 12 март 2015 г., eVigilo (С-538/13, EU:С:2015:166), трябва ли правните разпоредби, посочени в първия въпрос и в член 1, параграф 1, трета алинея и член 2, параграф 1, буква б) от Директива 89/665 (разглеждани заедно или поотделно, но без ограничаване до тези разпоредби), да се разбират и тълкуват в смисъл, че:

- а) ако в хода на процедурата за възлагане на обществена поръчка възлагащият орган по какъвто и да било начин узнае, че между определени участници в процедурата съществуват съществени връзки (отношения), той трябва, независимо от собствената си преценка на това и/или на други обстоятелства (например несходство на подадените оферти по форма и съдържание, публичен ангажимент на оферента за лоялна конкуренция и т.н.), да се обърне към свързаните оференти поотделно с искане да обяснят дали и по какъв начин личното им положение е съвместимо със свободната и лоялна конкуренция между оферентите?
- б) ако възлагащият орган има такова задължение, но не го изпълни, е налице достатъчно основание съдът да обяви действията му за незаконосъобразни, доколкото този орган не е гарантирал прозрачност и обективност на процедурата и не е поискал доказателства от

жалбоподателя или не се е произнесъл служебно относно възможното въздействие на личното положение на свързаните лица върху резултата от процедурата за възлагане на обществена поръчка?

- 4) Трябва ли правните разпоредби, посочени в третия въпрос и в член 101, параграф 1 ДФЕС (разглеждани заедно или поотделно, но без ограничаване до тези разпоредби), с оглед на постановените от Съда решения от 12 март 2015 г., eVigilo (C-538/13, EU:C:2015:166), от 21 януари 2016 г., Eturas и др. (C-74/14, EU:C:2016:42), и от 21 юли 2016 г., VM Remonts и др. (C-542/14, EU:C:2016:578), да се разбират и тълкуват в смисъл, че:
- а) Когато оферент (жалбоподател) е узнал за отхвърлянето на икономически най-изгодната оферта, подадена от единия от двама свързани оференти в процедура за възлагане на обществена поръчка (наричан по-нататък „оферент А“), и за възлагането на обществената поръчка на другия оферент (наричан по-нататък „оферент Б“) и като се имат предвид други обстоятелства, свързани с тези оференти и с тяхното участие в процедурата за възлагане на обществена поръчка (а именно че оференти А и Б имат един и същ съвет на директорите; че имат едно и също дружество майка, което не участва в процедурата за възлагане на обществена поръчка; че оференти А и Б не са уведомили възлагащия орган за връзките помежду си и не са предоставили поотделно допълнителни разяснения относно тези връзки, по-специално защото към тях не са били отправени никакви искания; че оферент А е предоставил в офертата си непоследователна информация относно това доколко предложените транспортни средства (камиони за сметоизвозване) отговарят на условието на поръчката, свързано с нормата Евро 5; че оферентът, подал икономически най-изгодната оферта, която е отхвърлена поради установени недостатъци, първо, не е оспорил решението на възлагащия орган, и второ, е подал жалба срещу решението на първоинстанционния съд, с която [е оспорил] по-специално законосъобразността на отхвърлянето на неговата оферта; и т.н.), и когато във връзка с всички тези обстоятелства възлагащият орган не е предприел никакви действия, дори само тези данни са достатъчно основание да се поиска от органа, упражняващ контрол, да установи незаконосъобразността на действията на възлагащия орган, доколкото той не е гарантирал прозрачност и обективност на процедурата, като освен това не е поискал от жалбоподателя да представи конкретни доказателства, че оференти А и Б са действали нелоялно?
 - б) Само обстоятелството, че оферент Б доброволно е подал декларация за действително участие, че същият е приложил стандартите за качество на управлението при участие в процедура за възлагане на обществена поръчка и освен това че офертите на оференти А и Б не са идентични по форма и съдържание, не представлява доказване в достатъчна степен пред възлагащия орган, че участието на тези оференти в процедурата за възлагане на обществена поръчка е действително и лоялно?
- 5) Могат ли действията на взаимно свързани икономически оператори (дъщерни дружества на едно и също дружество), които участват поотделно в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, чиято стойност е от порядъка на стойностите на обществени поръчки от международен мащаб, а седалището на възлагащия орган, който обявява процедурата, и мястото, на което ще се предоставят услугите, не са много далеч от друга държава членка (Република Латвия), по принцип да се преценяват — като се има предвид по-специално доброволната декларация за лоялна конкуренция на един от въпросните икономически оператори — въз основа на разпоредбите на член 101 ДФЕС и практиката на Съда, която тълкува тези разпоредби?“.

По преюдициалните въпроси

- 19 В самото начало следва да се отбележи, че в преюдициалните въпроси запитващата юрисдикция се позовава на членове 45 ДФЕС и 56 ДФЕС, без обаче да обясни защо тълкуването им е необходимо за отговора на въпросите. Освен това, видно от акта за преюдициално запитване, приложимата за разрешаването на спора в главното производство правна уредба е Директива 2004/18. При тези обстоятелства не се налага тълкуване на членове 45 ДФЕС и 56 ДФЕС.

По първия и втория въпрос

- 20 С първия и втория въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 2 от Директива 2004/18 трябва да се тълкува в смисъл, че свързани оференти, които подават отделни оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, са длъжни по собствена инициатива да уведомят възлагащия орган за свързаността си, ако за това няма изрична нормативна разпоредба или конкретно условие в поканата за подаване на оферти или в спецификацията на поръчката.
- 21 В това отношение следва най-напред да се напомни, че правото на Съюза, и по-специално Директива 2004/18, не предвижда обща забрана за подаване на оферти от свързани предприятия в процедури за възлагане на обществени поръчки. Освен това от съдебната практика следва, че предвид интереса на Съюза да се осигури възможно най-широко участие на оференти в процедурите за възлагане на обществени поръчки, системното изключване от правото да участват в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка на свързани помежду си предприятия би могло да възпрепятства ефективното прилагане на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 19 май 2009 г., Assitur, C-538/07, EU:C:2009:317, т. 26 и 28).
- 22 Съдът подчертава също и че обединяването на предприятия може да се осъществи под различни форми и да преследва различни цели и не изключва задължително възможността контролираните предприятия да разполагат с определена автономия на действие в своята търговска политика и икономическа дейност, по-специално при участието си в процедури за възлагане на обществени поръчки. Най-напред, отношенията между предприятия от една и съща група могат да бъдат регулирани от особени разпоредби, например от договорен характер, които могат да гарантират както независимостта, така и поверителността при изготвянето на оферти, които могат да бъдат едновременно представени от разглежданите предприятия в рамките на една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка (решение от 19 май 2009 г., Assitur, C-538/07, EU:C:2009:317, т. 31).
- 23 По-нататък, по отношение на въпроса дали — ако няма такава изрична нормативна разпоредба или такова конкретно условие в поканата за подаване на оферти или в уреждащата условията за поръчката спецификация — оферентите са длъжни да декларират пред възлагащия орган свързаността си, следва да се отбележи, че съгласно приетото от Съда принципите на прозрачност и равно третиране, които се прилагат за всички процедури за възлагане на обществени поръчки, изискват материалните и процесуалните условия за участие в процедура за възлагане на обществена поръчка да са предварително ясно определени и оповестени публично, като това важи по-специално за задълженията на оферентите, така че последните да са точно запознати с изискванията на процедурата и да са сигурни, че за всички конкуренти важат едни и същи критерии (решение от 2 юни 2016 г., Pizzo, C-27/15, EU:C:2016:404, т. 37 и цитираната съдебна практика).
- 24 Налагането на задължение за оферентите да декларират по собствена инициатива свързаността си с други оференти, когато такова задължение не е предвидено нито в приложимото национално право, нито в поканата за подаване на оферти или в спецификацията на поръчката,

не би могло все пак да се счита за ясно определено условие по смисъла на посочената в предходната точка съдебна практика. Всъщност в такъв случай оферентите трудно биха могли да определят точния обхват на това задължение, още повече че поради самата същност на процедурата за възлагане на обществени поръчки невинаги може да се установи, преди да е изтекъл крайният срок за подаване на офертите, кои оференти участват в една и съща процедура.

- 25 Освен това следва да се уточни, че след като оферентите нямат задължение да го информират за евентуална тяхна свързаност с други оференти, възлагащият орган трябва да счита офертата на съответния оферент за редовна и съответстваща на разпоредбите на Директива 2004/18 в хода на цялата процедура, докато установи улики, че подадените от свързаните оференти оферти са координирани или съгласувани.
- 26 Предвид изложените съображения на първия и втория въпрос следва да се отговори, че член 2 от Директива 2004/18 трябва да се тълкува в смисъл, че свързани оференти, които подават отделни оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, не са длъжни по собствена инициатива да уведомят възлагащия орган за свързаността си, ако за това няма изрична нормативна разпоредба или конкретно условие в поканата за подаване на оферти или в спецификацията на поръчката.

По третия, четвъртия и петия въпрос

- 27 С третия, четвъртия и петия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали при обстоятелства като тези в главното производство член 101 ДФЕС е приложим и дали член 2 от Директива 2004/18, както и член 1, параграф 1, трета алинея и член 2, параграф 1, буква б) от Директива 89/665 трябва да се тълкуват в смисъл, че възлагащият орган — ако разполага с данни, които пораждаат съмнение относно самостоятелния характер на офертите на някои оференти — е длъжен да провери, като евентуално изиска от тези оференти допълнителна информация, дали офертите им действително са самостоятелни и дали в противен случай бездействието му може да опорочи провеждащата се процедура за възлагане на обществена поръчка.
- 28 Що се отнася до член 101 ДФЕС, следва да се напомни, че този член не се прилага, когато забранените с него споразумения или практики се използват от предприятия, които образуват една стопанска единица (вж. в този смисъл решения от 4 май 1988 г., *Bodson*, 30/87, EU:C:1988:225, т. 19 и от 11 април 1989 г., *Saeed Flugreisen* и *Silver Line Reisebüro*, 66/86, EU:C:1989:140, т. 35). Запитващата юрисдикция следва все пак да провери дали оферентите А и Б образуват една стопанска единица.
- 29 Ако съответните дружества не образуват една стопанска единица, тъй като дружеството майка не упражнява решаващо влияние върху дъщерните си дружества, следва да се отбележи, че принципът на равно третиране, предвиден в член 2 от Директива 2004/18, във всички случаи би бил нарушен, ако се приеме, че свързаните оференти могат да подават координирани или съгласувани оферти, а именно оферти, които не са нито самостоятелни, нито независими и които следователно биха могли да им осигурят неоснователни предимства спрямо останалите оференти, като в такъв случай не е необходимо да се разглежда дали подаването на такива оферти нарушава член 101 ДФЕС.
- 30 Ето защо отговорът на третия, четвъртия и петия въпрос в случая не налага да се прилага и тълкува член 101 ДФЕС.

- 31 Съдът вече е приел по отношение на задълженията, които член 2 от Директива 2004/18 налага на възлагащите органи, че последните играят активна роля при прилагането на посочените в същия член принципи за възлагане на обществени поръчки (вж. в този смисъл решение от 12 март 2015 г., eVigilo, С-538/13, EU:C:2015:166, т. 42).
- 32 Тъй като това задължение съответства на самата същност на директивите относно процедурите за възлагане на обществени поръчки, Съдът приема, че възлагащият орган е длъжен при всяка хипотеза да провери съществуването на евентуални конфликти на интереси и да вземе подходящи мерки, за да предотврати и установи конфликтите на интереси и да ги отстрани (решение от 12 март 2015 г., eVigilo, С-538/13, EU:C:2015:166, т. 43).
- 33 С оглед на констатираното в точка 29 от настоящото решение посочената съдебна практика е приложима към случаи като разглеждания в главното производство, характеризиращи се с участие на оференти в процедура за възлагане на обществена поръчка. Ето защо възлагащ орган, който разполага с обективни данни, поставящи под съмнение самостоятелния и независим характер на оферта, е длъжен да разгледа всички довели до подаването ѝ релевантни обстоятелства с цел да предотврати, установи и избегне възможността някои от тях да доведат до опорочаване на процедурата по възлагане на обществената поръчка, включително, ако се налага, като поиска от страните да предоставят някои сведения и доказателства (вж. по аналогия решение от 12 март 2015 г., eVigilo, С-538/13, EU:C:2015:166, т. 44).
- 34 Във връзка с доказателствата, въз основа на които може да се установи дали офертите на свързаните оференти са самостоятелни и независими, от акта за преюдициално запитване следва, че запитващата юрисдикция пита по-конкретно дали за тази цел могат да се използват всякакъв вид доказателства или само преки доказателства в рамките на съдебно производство.
- 35 Член 1, параграф 1, трета алинея и член 2, параграф 1, буква б) от Директива 89/665, на които са позовават третият и четвъртият преюдициален въпрос, предвиждат само изискване държавите членки да въведат по-специално бързи и ефективни средства за правна защита в областта на обществените поръчки. Нито посочените разпоредби от Директива 89/665, нито някоя друга разпоредба от същата директива или от Директива 2004/18 съдържа правила за събирането и преценката на доказателствата за нарушение на правилата на Съюза за възлагане на обществени поръчки.
- 36 При тези обстоятелства и съгласно постоянната практика на Съда при липса на правила на Съюза по въпроса всяка държава членка трябва да уреди процесуалните правила на административните и съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които субектите на правото черпят от правото на Съюза. Тези процесуални норми обаче не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешноправни съдебни производства (принцип на равностойност), и не трябва да правят практически невъзможно или изключително трудно упражняването на правата, предоставени от правовия ред на Съюза (принцип на ефективност) (решение от 12 март 2015 г., eVigilo, С-538/13, EU:C:2015:166, т. 39 и цитираната съдебна практика).
- 37 Що се отнася до изисквания стандарт на доказване на обстоятелството, че дадени оферти не са нито самостоятелни, нито независими една от друга, то принципът на ефективност налага нарушенията на правилата за възлагане на обществени поръчки на Съюза да могат да бъдат доказвани не само с преки доказателства, но и с улики, стига те да са обективни и съвпадащи и на свързаните оференти да бъде предоставена възможност да представят доказателства за противното (вж. по аналогия решение от 21 януари 2016 г., Eturas и др., С-74/14, EU:C:2016:42, т. 37).

- 38 В случай като разглеждания в главното производство констатацията, че свързаността на оферентите е повлияла на съдържанието на офертите, които са подали в рамките на една и съща процедура, по принцип е достатъчно основание тези оферти да не бъдат взети предвид от възлагащия орган, тъй като офертите на свързани оференти трябва да бъдат представени при пълна самостоятелност и независимост. За сметка на това самото установяване на отношения на контрол между съответните предприятия поради собственост или брой гласове в обикновеното общо събрание не е достатъчно, за да може възлагащият орган да изключи автоматично тези оферти от процедурата за възлагане на обществена поръчка, без да провери дали такава свързаност е оказала конкретно влияние върху независимостта на офертите (вж. по аналогия решение от 19 май 2009 г., Assitur, C-538/07, EU:C:2009:317, т. 32).
- 39 За тази цел запитващата юрисдикция следва да провери и прецени фактите по спора в главното производство, както и обстоятелствата, изложените в буква а) от четвъртия въпрос, и доказателствената сила на посочената в буква б) от същия въпрос доброволна декларация на оферент. В случай че, след като извърши посочените проверки и преценки, националната юрисдикция стигне до извода, че разглежданите в главното производство оферти не са подадени самостоятелно и независимо, следва да се напомни тълкуването на член 2 от Директива 2004/18, съгласно което възлагането на обществена поръчка на подал такава оферта оферент е недопустимо.
- 40 С оглед на изложените съображения на третия, четвъртия и петия въпрос следва да се отговори, че член 2 от Директива 2004/18 трябва да се тълкува в смисъл, че възлагащият орган — ако разполага с данни, които пораждаат съмнение относно самостоятелния и независим характер на подадените от някои оференти оферти — е длъжен да провери, като евентуално изиска от тези оференти допълнителна информация, дали офертите им действително са самостоятелни и независими. Ако се окаже, че тези оферти не са самостоятелни и независими, член 2 от Директива 2004/18 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска възлагането на поръчката на подалите такава оферта оференти.

По съдебните разноски

- 41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 2 от Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки трябва да се тълкува в смисъл, че:

- **свързани оференти, които подават отделни оферти в една и съща процедура за възлагане на обществена поръчка, не са длъжни по собствена инициатива да уведомят възлагащия орган за свързаността си, ако за това няма изрична нормативна разпоредба или конкретно условие в поканата за подаване на оферти или в спецификацията на поръчката,**
- **възлагащият орган — ако разполага с данни, които пораждаат съмнение относно самостоятелния и независим характер на подадените от някои оференти оферти — е длъжен да провери, като евентуално изиска от тези оференти допълнителна**

информация, дали офертите им действително са самостоятелни и независими. Ако се окаже, че тези оферти не са самостоятелни и независими, член 2 от Директива 2004/18 не допуска възлагането на поръчката на подалите такава оферта оференти.

Подписи